

Auhlnnatöö

Kiis, Oswald

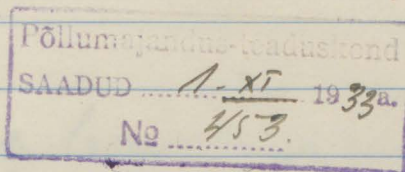
Auhinnatöö
392553

1. detš. 1933 a. põllumajandusauhinna väärilisem tunnustatud.
Autor: stud. agr. Osoelot Kiis.

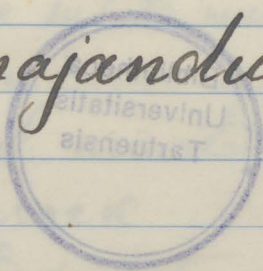
Tartu ülikooli Sekretär

[Handwritten signature]

Ag 2. 12.

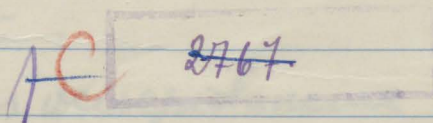
Millised asjaolud võimaldavad
suurima tasuvuse Eesti põllumajanduses
näesolevail majandusliigel tingimustel.

Tartu Ülikooli

Auhinnatöö 1933aastal

Autor: Puhtsaar

2/392553

Sisukord

	Lhk.
1. Sissejuhatuses.	7.
2. Põllumajanduse kasvuse piirid.	9.
3. Ülevaade Eesti taludest.	11.
1. Talundite arv ja koostis.	11
2. Talundite rahvastik.	13
3. Talundite varanduste väärtus.	
4. Talundite tehniline varustus, hooned ja masinriistad.	15.
4. Suur ja väike talundite paremused.	15
a. Väike talundil on põlvnõud iseloomustavaid omadused.	15
b. Suurtalundi paremused on.	17
c. Põlvnõude suhte muutumine talundite suurusega.	19.
d. Põlvnõutamisest muutuvus talundite suurusega.	19.
5. Põhjapanevad mõrsted.	21
a. Kogusaak.	21
b. Käitiskulutus	21
c. Tootmiskulu	23
d. Tasuvus.	23
6. Maa põllumajanduse seiskord enne rahaväärtuse ümberhindamist.	25
7. Rahaväärtuse ümberhindamise mõju põllumajanduse tasuvusele.	31
8. Põllumajanduslike kutseharidus.	37.
9. Majapidamiste isoleerimine.	39
10. Tuvamused tootmisalad.	41
a. Veisepidamine.	41
b. Seakasvatuse	42
11. Kumb on tuvam, kas veisepidamine või sigadepidamine?	49
12. Kanadepidamine.	51.
13. Teised loomakasvatuse harid.	53
a. Lomakasvatuse.	57
b. Kitekasvatuse	57
c. Kanakasvatuse kasvatuse.	57

- 5
	shk.
14. Alinõud teraviljakasvatuse kasvatuse tõstmiseks.	52.
15. Looma söödajaurikate või kartuli kasvatuse.	63.
16. Põlduba	63
17. Kõrgekplid.	65
18. Heinaseemne kasvatuse.	67
19. Aianus.	67
20. Tootraste alade arendamine.	69
21. Tööjõu kasutamine.	69
22. Kapitali kasutus.	71.
23. Lühikokkuvõte.	73.

1. *Sisepukatusens.*

Käesolev aasta on toonud mureliku hindaole lükkumise. Majanduse kriisi tõttu on hinnad käesoleval aastal esimest korda aasta keskel kõrgemad kui aasta algul.

Siindade kõvenemine on eni. tunduvalt pothumajandus-
saaduste alal, mille madalam tase oli möödunud aasta
lõpul. Kiige tunduvalt on tõusnud teravilja
hinnad, mis augustis olid üle 100% kõrgemad kui
aasta alul.

Sellel ajal on veel vähegi kasvatada väärindamine kallim (Taani, Hollandi) ja kasvatada pannumise pinge tõhustamiseks, ja kõvenemise lihtsaks osutada.

Või kindades au määrgata tundeid rõõnemist.

Ka peenoni lüüdaes en püsinud kõige lase.

Kaavammeade liinad on saanud viimasele ajalavaldanud
tõusuteadentsi.

Sealika lüüdade liikumisega on seotud veise- ja lambaliha
lühidale rujukenne.

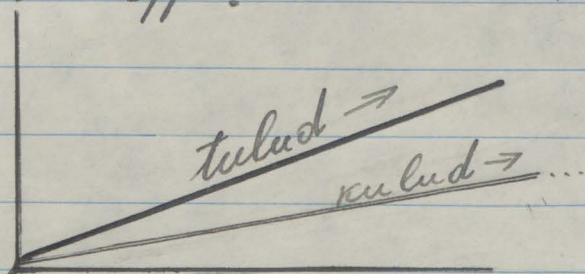
Taimesaadustest allub liina välistum mõjutusele suuremal määral. Liina hinnad teiste saadustega võrreldes on juba varem kõvenenud. Liinadest saadud sisetulek kasvab talundi talviseks suuremaks rahaliseks sisetulekuks!

Tehtävä tuo esine on näideta koini võimaluri
ja abinõund, mis võimaldaksid suurima taruvasse
käsolevaid majanduslike tingimustel.

on püütud rõhku, kuidas odavamalt tootmiseks ja ostajate jaoks majandamist korraldada, et saada suuremat teenistust põllumajandusse rakendatud tööst ning suuremat tulu vast sinna mahutatud kapitalist.

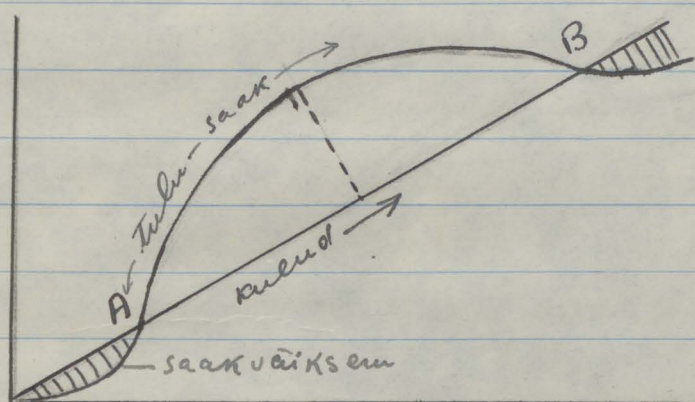
2. Põllumajanduse tasuvuse piirid.

Kulud ja tulud (saagihind) on põllumajanduses isesugused, kui vabrikutööstuses. Kui me vabrikutööstuses kulurid suurendame, tööstust täiendame, siis efekt tõuseb veel kiiremini. (1. joon)

1. joon. Kulud ja tulud vabrikutööstuses.

Põllumajanduses on need suhted hoopis isesugused. Talurid suurendades ei või öelda, et suur tehnik töötab kiiremini kui väike. Suureneks tasuvus tõuseb, hoonete kapital väheneb. Maa ise on ka tootmisvähene.

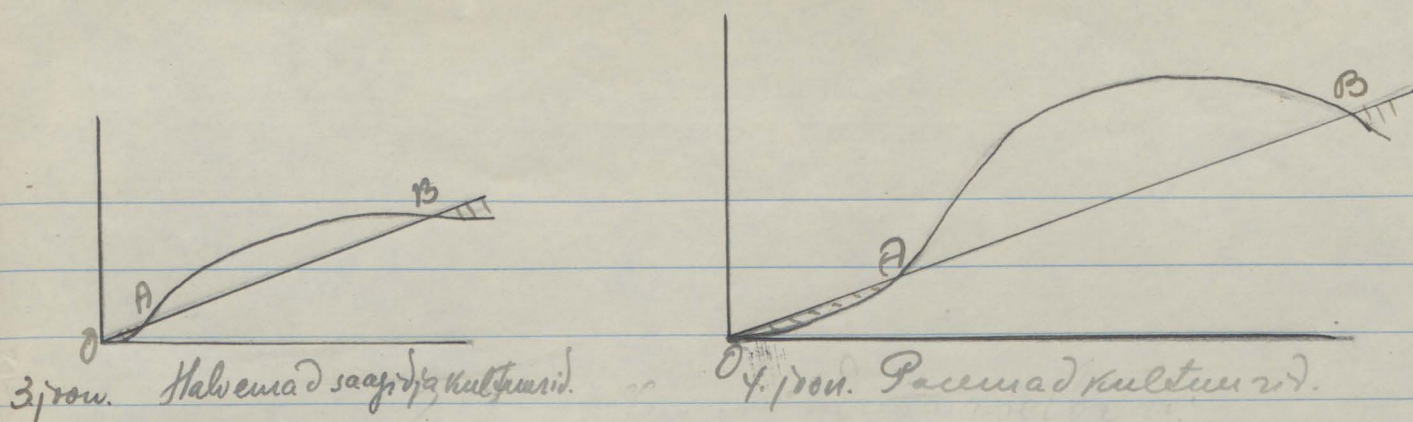

Põllumajanduses, kui me ei kuluta, siis ka meid midagi ei saa. Teeme väikse kulu, annab põllule vähe kunstõnnikuid. Saag on väiksem, kui kulud. Siis on töötamine kahjuga ei tärn. Kui meid harime maad

2. joon. Kulud ja tulud põllumajanduses. rohkem äestame, paneme rohkem seemet ka vähe kunstõnnikuid. Seal moment, kus kulud ja saag võrdsed. Teeme kulurid veel rohkem, siis saag hakkab kiiremini tõusma. Suurendades veel kulurid, tõuseb saag ainult teatud piirini (maksimum), ning siit hakkab saag jälle langema ja viimati on puht kahjuga tegevust. (2. joon) See on langes maaviljakuse seadus (võib ka öelda langes maatoodangu seadus). Siit leiame saagi kõrge kõrgema tasuvuse piiri. Siit leiame ka selle töö ülesanne on leida kõrgemat tasuvuse piiri. Tähtis on õigete punktide A ja B ära määramine.

Piirid A ja B vahel pole mitte võrdsed isesuguste maade, mitmesuguste viljade, sortide ja mitmesuguste looma liikide ja tõugude juures.

Halvemate taimede ja loomade juures saagide kõrged on teistsugused - (3. joon) lamedam. Kultuurloomade, kultuurtaimede juures punkt A on kaugemal aga tulud suuremad. Kõrgemat B on kaugemal (4. joon).

3. Ülevaade Eesti talundest.

1. Talundite arvu ja koostis.¹⁾

Eestis oli 1929 a. 133.357 talundit, s.o. majapidamist, millel oli kasutada maad 1 ha ~~st~~ enam või rohkem. Suurima rühma moodustavad ostutalundid, millest oli 54.359 ehk 40,8% talundite üldarvust, nende keskmine suurus on 23,2 ha. Pääle peremeeste enuste pidada olevate oli veel ostutalumail 7486 reudi alusel peetavat talundit, millest moodustavad 5,6% talundite koguarvust. Jeesa ligi pool kogu talunditest arvavad ostutalu mail. Ostutalundite keskmine suurus on 31,5 ha, domineerivad on selles rühmas talundid 10-50 ha suuruses, millest on selle ligi talunditest 21,5%. Suuruse poolest järgnevas rühmas on asundustalundid, millest on 32.077 ehk 24,1% talundite üldarvust. Asundustalundite keskmine suurus on 16,4 ha; domineerivas on 10-30 ha suurused, millest on 58,7% asundustalundite üldarvust.

Rügi reudi/and. mõisaj. talundid on 20.117 ehk 15,1% talundite üldarvust. Nende keskmine suurus on 21,7 ha. Suurema rühma moodustavad veel muud talundid, kuhu on arvatud ka Petserimaal ettekuuluvad hõrgemaatalundid. Muud talundid on 15.453 ehk 11,5% talundite üldarvust. Selles rühmas arvavad 1-10 ha talundid 69,8%.

Nagu talundite koostisest selgub on Eesti võrdlemisi ühtlane väikepõllupidamise maa. Üle 50 ha suurseid talundid on kõigest 6904, mis annab talundite üldarvust 5,2%. Üle 100 ha talundid on 471 ehk 0,4%.

1) "Agronomiia" nr 3 — 1931 lk. 22.

2. Talundite rahvastik

Nagu eelpool talundite koostisest nägime, on Eesti väikepõllupidamisest maa. Kuumures leivadaset peamiselt perekonna jõe ja töötavad majapidamised ja palgaline tööjõud tuleb tarvitusele kitsamais piires. Kaudramaks rühmaks tuleb lugeda talundite suures osas 50 ha. Neid talundite on 61% üldarvust ning nende käes on 72% talundite kasutata olevast maast. See asjaolu määrab ära ka talundite rahvastiku koosseisu. 1929. a. põllumajandusliku üleskirjutusel arvestati ka kõik talundite rahvastik, nimelt kõik, kes olid üleskirjutuse ajal talundi ülahpidamisel. Talundi ülahpidamisel olevains aga loeti kõiki, kelle kodumajapidamine oli talundipidajaga ühes, või kes said tohust ülahpidamisest perekonnaliikmeina, palgalisina või muul põhjusel. Kõigis talundis, 1 või enam ha pindalaga põllumajapidamises oli üleskirjutuse järgi 641.168 inimest, neist 305.487 meest ja 335.681 naist.

Talundite rahvastiku koostises domineeriv osa on talundipidaja perekonnad.

Üldse oli talundis alalisel töötajad 426.501 inimest, kellest oli talundipidaja perekonda kuuluvad 80,8%, ja palgalisi 19,2%. Ühes ajutistega oli talundis töötajad ning neist palgalisi 17,5%. Kui veel võtta arvesse, et suur osa palgalisist oli ajutisi, siis näeme, kuivõrd meie talundis üldiselt domineerib perekonna tööjõud.

Talundite peatöötajaks on talundipidaja ise ja selle alaliselt töötajad perekonnaliikmed. Palgalise tööjõu osatähtsus on üldse võrdlemisi madal, kaaluvamalt esineb ainult suurtalundis.

3. Talundite varanduste väärtus

1929. aasta üleskirjutusel osa talundite kohta hinnati ära nende varanduste koguväärtus. Hindamiseks võeti umbes 8000 talundit. Nende talundite, äärele saadud arve keskmisi norme, laiendati kogu talundite kohta ja sel viisil saadi talundite varanduste väärtuse kogusumma.

Talundite varanduste koguväärtust ilma tagavaradeta, hinnatakse 1.013 milj. kroonile.

Ühe talundi kohta tuleb varandusi keskmiselt 7600 kr. väärtuses.

4. Talundite tehniline varustus-hooned ja masinriistad.

Talundite varunduse suuremains osadeks on hooned ja masinriistad. Hooned moodustavad ligikaudu $\frac{1}{3}$ talundite varunduse koguväärtusest, masinriistad 8,2%. Talundite hoonete koguväärtus annab ligikaudu 400 mil. kr.

Masinriistade väärtust nende praeguse seisukorral ja töötamisvõime juures tuleb hinnata 81 mil. kr.

6. Talundite maakasutus. Talundite hankimata oli 1929. 3094000 ha.

Tähelepanuväärt on põllumaa juurekasv ostutalundis. Nimelt ostutalundid laiendasid põllumaad 1925a. - 1929a. s.o. 4a. jooksul 4% võrra. Riigimaadel annab arendus- ja arenditalundid suurendasid põllumaa pindala 2,8% võrra.

Maakasutusalade muutused talundite suurusühimade järgi ei anna sisuliselt rõnelda, sest suurpõllupidamiste täheldamine on loomulikult tõstnud väikemate talundite arvu, kuika nende maakasutusalade ulatust üldhinnaliselt.

Kagu maakasutusalade muutusist selgub, on kasutusliikide vahel on meil võrdlemisi piirivad. Maakasutusalade s.t. kolmevõtte vahel on teataval määral määrab ära ka põllumajandusliku tootmise organisatsiooni põllupidamisvormid ja vahel on kuika loomakasvatuse, taimakasvatuse ja nende suuna ja tasuvuse.

4. Suur ja väiketalandite paremused.

1929. üleskirjutise järel on meil suurtalundeid kõigest 5,2%, mille talundusmaa on üle 50 ha. Väiketalundeid on, millel 1-20 ha talundusmaad 60% ja normaaltalundeid 20-30 ha talundusmaaga 22,4%. Täistalundeid 30-50 ha suurusega on 12,4%. Nõnda on meie põllumajandus väiketalandite maa.

a. Väiketalanditel on järgmised iseloomustavad omadused.

1. Väiketalund on organiseeritud seal, kus talundi korralduse süsteem on väga mitmekesine. Talund väga mitmetele

kiilvikorolade ja loomade ära kasutamisega. Kõige suurem turgumiste korral töötab väiketalu suurtalundi välja. Kõige suure ühe hõlpsa korastuse juures olevalis vöödes töötab aga suurtalund väiketalundi välja.

2. Väiketalundis juures on sotsiaalne vahel ettevõtte ja töölise vahel õige väike - inimesed mõistavad teineteist.

Suurtalundis, juures on aga see sotsiaalne vahel õige suur. Seal ei saa inimesi nii siduda töö külge kui väiketalundis.

3. Mitmesuguste talundi hamole juures nõuab tegevusvõime kõige vähem hoold. Siin töötab suurtalund väike talundi välja. Kus aga asi ümberpöörduv - väljaveetavad on loomasaadused, seal töötab väiketalund suurtalundi välja. Nõnda tegelevad väiketalundid peamiselt loomakasvatusega.

4. Väiketalundis tööjõu tarvidus on enam ühtlustatud ka looduslike tingimuste korral saab tööjõudu otsustavalt ära kasutada (vihma ajal). Väiketalundis on veel käritöö ja linakasvatuse väike arenenud. See aitab aasta jooksul jälle tööjõu tarvidust paremini kasutada. Suurmajapidamises aga nii väikese talvel tööd ei ole.

5. Inimete vahetus, mis suurtalundis möödapääsemata, nõuab uute inimeste tööle rakendamises teatud vilumuse saamises - aega. Väiketalundis on paremas töölistega alati ähes.

6. Ka karitavitus on suurtalundis enam soodustatud. Nii on meil väiketalund soodustatud.

6. Suurtalundi paremused on:

1. Võib paremat tööjõu jaotust läbi viia (karjarevitsaja, tallimees, arvepidaja, eestvõttejaja jne). On võimalik saada kõrgema vilumusega vastavaid tööjõude.

2. Suurtalundil on võimalus rohkem ümberkujuendada tunde nõuetele. Müük ja ostmine suurtes partides.

3. Ettevõtte ja tööjõu intelligent on palju suurem, sellepärast saavad nemad teadusega ja kõrgema haridusega enam käri käes käia. Karjarevitus, maaparandus jne. on ikka suurmajapidamise eeskujul tarvitusele tulnud. Suurtalundis on olnud teatud pioneeriroll. Talumees on alati alalhoidlik, kui näide silma ees, siis mõjub see palju rohkem.

nui kirpandus ja agromooniline nõuanne.

Need 3. punkti, mis suurtalunditel omased, on ka võimalik väiketallundil omada ja nimelt sotsiaalse olukorra arenemise lähi, ühistegevuse kaudu jne.

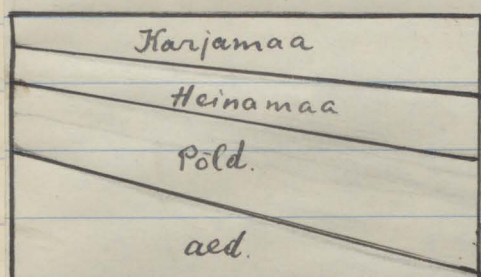
Väiketallundil on ka rahvamajanduslikud paremused.

1. Väiketallund mudab väiksema maa peal rohkem inimesi ära elatada. Väiketallund võib 2-8 korda rohkem inimesi ära elatada, kui 200 ha. suurtallund. Tööjõu taruvas on seal juures siiski väiksem, aga seda tasub teadmine, et töö sünnib täielikult omale.

2. Väiketallundil on siseniiklise turu peale tähtsus. Nemaad tarvitavad riist kapitali ja jätavad ühe pinna üksuse kohta rohkem.

3. Välis turu jaoks suudavad väiketallundid rohkem anda ühe pinna üksuse kohta. Jaani ja Hollandi väiketallundite maad - uured väljavedajad.

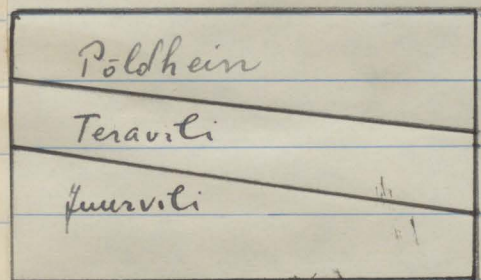
c. Tööhõivute suhte muutumine talundite suurusega.

väiket. suurt.
joon 5.

Joogi joon. 5 selgub on väiketallundites ära all pool maad. Suurtallunditel vastalt mõni 70. Suurtallundis on heinamaad rohkem, samuti ka karjamaad.

d. Põllukarutamise muutumus talundite suurusega.

väiket. suurt.
joon 6.

Suurtallundis on põldheina kasvatus peaaegu poolasa maast ometi alla võtnud väiketallundis karvatatakse suuremal määral juurvili. (6. joon).

Edasi näeme, et looma üksuse arv pinna üksuse kohta suurtallundite poolt väiketallundite poole ühtlase suureneb ja väiketallundis on see arv 3-4 korda suurem, kui suurtallundis. See näitab, miks väiketallundite maadest just looma saadusi rohkem välja viiakse.

Väiketallund annab pinna üksuse kohta Statistika Kesklinna andmete järel $3\frac{1}{3}$ korda rohkem omatarvilise saadusi, kui suurtallund. Samuti turuvõlaug on väiketallundil

$1\frac{1}{2}$ korda suurem, kui suurtalundil. Kannu toodang $4\frac{1}{2}$ korda suurem väinetalundil kui suurtalundil.

5. Pohjapanevad mõisted.

a. Kogusaag - Rendement brut.

Kogusaagi alla on koondatud talundite loppkogusaagiväärtus, s.t. ainetä väärtus, mis müüdnud, või mis antud naturas talupidajast välja või talupidajast kasutatud kapitalide väärtuse suurendamiseks, teenivate palga maksamiseks ja võlgade tasumiseks. Kogusaagi määramisel tehakse eristusi. Nimelt osa saagi läheb ümbertöötamiseks - see pole kogusaag; vaid see tuleb uuesti saagina arvestada ümbertöötatud kujul. Väikse, ei näita taimetähtsuse kogusaag selle kogutoodangu suurus, vaid ainult selle osa väärtust, mis ümbertöötamata läinud majapidamisest välja. Taimetähtsuse saadused, mis läinud reise-, hohuse-, sea-j.n.e. pidamiseks, ei ole taimetähtsuse kogusaagi hulgas, vaid annavad tulevastava loomapidamisega saadustena. Kõik see jättes ei võrrelda osa lugeola kogusaagi alla, mis läheb sigadele. Kõik tuleb eraldi kogusaagis arvestada. Loomapidamis talundis söödaks toodang suure enamuses loomadele, sellepärast on neis talundis taimetähtsuse kogusaag väike, kuna teravilja-, lina ja kartulitähtsuse talundis, kus nimetatud toodang läheb otse turule, on taimetähtsuse kogusaag suur.

I Rahakogusaag - osa kogusaagist, mis rahaks tehakse.

II Naturaal kogusaag = naturaalse kogusaag - rahakogusaag.

Kogusaagi suurus oleneb kogutoodangu - saagivõime suurusest ja saagi realiseerimisest, s.o. turukinnast.

b. Käitiskulutus = kulu - výhromy - Frais d'exploitation.

Käitiskulutus näitab talundite rahalisi ja ainelisi kulutusi kogusaagi saamiseks, arvatud maha võlgu ja maarent ning kapitalide protsendinõudlus.

Suurem osa kulus on töökuulu ja seeläbi tehtud tööhulgast ja tööpalkade kõrgusest oleneb suurel määral käitiskulutus.

Talundite ostukaubahind avaldab mõju, nagu kunstiväetiste, jõu-
sõotade, rüüste, masinate j.n.e tarvitamise rahvus ja hind.

1) Haulik kulu = töökuulu + talundi ostukaubad.

2) Amortisatsioonid - väärtuste kahane mine. See kulu on saadud peale ühe laenu.

3) Ettevõtja taru ehk palganõudlus. See palga, mida peremehele on õigus talust
nõuda. T. vähemalt peab ettevõtja niipalju
palga saama, kui palgaline.

II. Sellele lisaks veel taru hoole ja
juhtimise eest, haulikult 1-2% kogu kapitali
summaest - tuleb lüheda teema eestseis tasum.

4) Mitmesugused maksud - riigi, omavalitsus, kindlustused jne.
Need kokku moodustavad käitiskulu.

C. Tootmiskulu

Tootmiskulu koosneb käitiskulust ja kapitalide protsendi nõudlusest.
Kapitalide protsendi nõudlus on arvestatud varanduse väärtuse järgi -
see näitab kapitali tasunõudlust - kui palju varandus oleks kõik
laenuatud - siis tuleks selle eest maksta 2% aastas niipalju, kui näitab
%-di nõudlus. See kulutus tegelikult on vaid arvestatav. Maksta tuleks
selle määral, kui on tasuda võla %.

Käitiskulu + % nõudlus = tootmiskulu.

Võla % ei tohi tootmiskuluolega ära vahetada. Võla % on
kohuslik kulu. Võla % tasumine ei tosta toodangut põrmele, kuid
tasuma seda peab. Kunstiväetise ost ei ole sunnustlik kulutus, kuid
selle vähendamise alandab saaki ja seega kärbib toodangut.
Taludes kus võlgu rahkenu, kannatab toodang paratamata võla %
tasumise tõttu.

d. Tasuvus - Rentabilite'

Talundite kapitalide tasuvuse näitajaks on puhtsaak - üle
jään, mis võlavabana mõeldud ettevõtte - talund - jätab
arveaasta tegevuse tagajärjel.

Puhtsaak on tuletatud kogusaagi ja käitiskulutuse vahena.

Kogusaak - käitiskulu = puhtsaak.

d. Hindade liikumine

Majaprobleemidele tuleb peamiselt arvestada tootmishindadega. Et leida tähtsamate põllumajandussaaduste hindade suhtel oleu kumulatsioon statistilisi aastaraamatuid. Peenoni, või ja elusloomade hinnad on võetud "Põllumajandusturu" 1933 a. numbrist.

Selgema piloli põllumajandus-saaduste hindade liikumisest annab tabel 1.

Tabelit Nr. 1 vaadeldes näeme, et põllumajandus-saaduste hinnad viimase 5 aastal on väga palju langenud. Hindade pöördpunktis on olnud 1929 a. Siit peale algab langus ja on kestnud kuni praeguse ajani. 1933 a. keskpaigast peale on tekkinud murrang hindade tõusu poole.

Hindade languses oli eriti katastroofiline 1931 a. Viimase 1932 a. langenud hinnad nagu tabelist näeme, juba 64% - le viimase 5 a. keskmisest hindadest.

Vaadeldes aga hindade langust arvesti rühmade viisi, siis näeme, et kõige rohkem on langenud hinnad elusloomade rühmade, jumes, pea sama palju loomakasvatuse saadustel ja kõige vähem taimakasvatuse saaduste jumes. Sarnane hindade konjunktuur meeldib põllumeest enam rohkem parema taimakasvatusele ja eeskätt just toidu tarvilikele rühmadele ja nime kumulatsioonile, millest hindade konjunktuur on olnud seni põllumehele soodne.

Peatudes iiduvate saaduste hindade jumes näeme, et taimakasvatuse alal on kõige vähem langenud rünni, nisu, odra, ja kenne hinnad, mitte alla poole 78%. 5 a. keskmisest hinnast, palju rohkem on langenud hinnad kaerale ja kartulile. Eriti palju on langenud kartuli hind. Kartuli hind on meil madal osalt sellepärast, et meil kasvatatakse liiga vähe paremaid ja välisriikide nõuetavaid kartuli sorte. Meil kartuli väljaveost mis oli 1932 a. 168.900 kr., läks 6% Inglismaale, 23% Rootsi ja 13% Soome. Inglismaa aga nõuab paremaid kartuli sorte mida meil vähe anda. Ka Itaalia ostab meilt seemnekartulaid ja maksab hääd hinda, kui meil pole anda nõuetavaid paremaid sorte.

1) Põllumees Nr. 2. 1933 a.

Tabel 1.

[illegible]

Praegused kõrged toidu-teravilja hinnad on tingitud meie teravilja kaitseseadusest. Ruski monopol kaotatakse tulevikus, ja võib arvata, et unni hinnad meil langevad. Välisriikide toidu-teraviljade hinnad on niivõrt madalad, et meie seal kunagi oma teraviljaga võistelda ei suuda. Meie praegune unni toodang ratab juba praegu siseturu tarvituse, peale selle on meil veel unni tagavaraks, unni laiendamise võimalusi siin enam pole. Unni toodangut võib aga veel vähendada, kuid ka mitte palju. Unni üldtarvitus on meil keskmiselt 56.000 tonni aastas, kuna saak oli sellest summast 1932a. õige vähe väiksem. Kui võib unni kasvupiindala laiendamise meil tulevikus nisku hinnad tuntuvalt alla lüüa. Küll võime aga laiendada tuntuvalt söögikernete kasvupiindala. Söögikernete hinnad on praegu võrreldes teiste saadustega võrdlemisi soodsad. Söögikerne kasvatusena peaksime rahuldama sisetunde. Üldiselt võime ütelda, et taimetavastuse-saadustest võiksime välja vedada kartulit, arasaadusi, ja heina seemet. Heina seemne alal võib loota ka siseturul tarvituse laienemist.

Jälgides loomakasvatuse saaduste hindu tahame eriti peatuda või hindade juures. Voi hinnast oleme j. meiereist maksetas püüma hind. Tallinna noteeringu järele langes või kg. keskmine hind 1930a. Kr. 2,13 peale, eelmise aasta Kr. 272 vastu, s.o. 28% ja 1931a. langes või hind Kr. 1,69 peale, mis on vähem eelmisest aastast 21%. Selline suur hinnalangus või meie või välgaveo kujunemise arenemise viimasel aastal tunduva muudatuse. Välgaveo tempo vähenes tugevasti eelmise aasta 144.000 kvintali vastu, 25,6 miljoni Kr. väärtuses, veeti 1932a. võid välja 125.313 kvintali, 15,6 milj. Kr. väärtuses. ¹ Voi välgaveolu vähenes eelmise aastaga võrreldes 19.130 Kr. (13%) väärtuse järgi 10,1 milj. Kr. (39%). Võrreldes või välgaveost saadud suurima summaga 1929a. (35,5 milj. Kr.), või välgaveolu on andnud 1932a. vähem 20 milj. Kr. (56%). See näitab kui suuri kaotusi on pidanud kandma meie karjapidajad. See andis tunda valusalt ka üarikus talundis.

Käesoleva aastaga on alanud tõrvenemise nähe, meie või noteeriti 9^{ix}-15^{ix} 172 sendile kg. franko ärasaatejaam.

¹ Põllumajandusturg Nr. 3 1933a. lhn 27.

Peenoni hindade vaadeldes märkame, et see on püsinud kuni 1929 aastani võrdlemisi kõrgel, siis aga tuleb langus, ja eriti suur on langus 1931 aastal. Olgugi, et peenonihindade hinnad palju langenud võrreldes 1929 aastaga ja 1932 a. olid ainult 57% 5a. keskmisest hinnast, on peenonihindade kasvatus siiski veel tasuv, kui neid ratsionaalselt sööta.

Ka saab sellega meiereist tagasi saadud lõss otstarbekohaselt ära kasutatud. Selmainitust oleneb, et meil ka peenoni välgaveolu ainuosa ala, mis 1932 a. väärtuses tõusis, 1931 aastal vedamine väga peenonit 2,15 milj. kr. eest, 1932 aastal aga 2,2 miljoni kr. eest, olgugi et hinnad kg.-lt keskmiselt 16 senti 1932 a. odavamad olid. Turule mahutamise võimalus on seni olnud soodne. Septembris kuul 1933 a. on Inglises peenonihindades püsinud kõrge tase, mis on läinud aasta sama aja peenonihinnast üle 40% kõrgem. Praeguste hindade juures on aga peenoni sea kasvatamine palju kasuvam ja rahakasumise võimalused kiiremad.

Muna hinnad on näidanud langust, nagu teised hinnad ja eriti 1932 a. olid nii madalad, et tänuvaks kanakasvatuseks vähe eeldusi, kui selleks püüdnud munnid. Kuid tänu avaldavaid tootjate ühendusi. Teatavasti on marksa šarkas munadele 75 Rmk toll 100 kg kohta, mis ajune teeb võimatuks munaade sinevee šarksa. Sellepärast on meie munahindade kujunemise välgavaated seotud teataval määral soodsama kaubanduslepingu koostamisega.

Elusloomade hindu järgides näeme, et kui võrrelda hobuste hinna langust näiteks lüpsilehmade hinna langusega, siis viimaste juures avaldub see palju suuremal määral. Hobuste hinnad üldse on näidanud stabiilsemat seisukorda ja viimasel kahel aastal osutuvad soodsamat hinnasuhet lüpsilehmadega võrreldes. Seda ongi nähtavasti juba võetud arvesse talundites ja noorte hobuste kasvatust suurendatud.

Taru saaduste hinnad.

Tabelis 2 toodud hinnad ole võetud Eesti Tarvitajate Keskkühisuse nimekirjadest.

Taru saaduste hinnad on kõige kõrgemal olnud 1928-1929 aastal.

Turmsaaduste keskmised hinnad viimasel viiel aastal.

Hinnad kroonides.

Tabel 2.

Ained	üksus	1928	1929	1930	1931	1932	1928-1932
Kaalisool, 40%	kott	10,60	10,80	10,80	10,75	10,00	10,59
Superfosf.	"	6,30	6,40	6,60	5,75	4,60	5,91
Tsüülsalp.	100kg	26,00	25,00	23,20	22,50	16,00	22,64
Petrolium	kg	0,22	0,20	0,22	0,18	0,15	0,19
Suhkur	"	0,45	0,40	0,32	0,30	0,38	0,37
Sool	"	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04
Raud	"	0,19	0,18	0,18	0,16	0,13	0,17
Linakoores	100kg	20,75	20,40	14,75	12,00	9,10	15,48
Sojatangud	"	22,50	22,00	17,50	15,00	13,10	18,00
Wimaleid	"	16,00	14,00	9,25	8,00	7,00	10,85
Rohuniitja							
Seering		280,00	270,00	255,00	255,00	268,00	263,00
Aoler, Tegur		27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00

Tähtsamate turmsaaduste relatiivsed hinnad.

Tabel 3.

(1928-1932 arv võetud 100)

Ained	üksus	1928-1932		1928	1929	1930	1931	1932
		absoluut.	relatiiv					
Kaalisool, 40%	kott	10,59	100	100	102	102	101	94
Superfosf.	"	5,91	100	106	108	112	97	74
Tsüülsalp.	100kg	22,54	100	115	111	102	100	71
Petrol.	kg	0,19	100	116	105	106	95	79
Suhkur	"	0,37	100	122	108	87	81	103
Sool	"	0,04	100	100	100	100	100	100
Raud	"	0,17	100	112	106	106	94	76
Linakoores	100kg	15,48	100	134	132	95	78	62
Sojatangud	"	18,10	100	124	121	91	83	74
Rohuniitja Seering	1	263,00	100	104	102	101	101	101
Aoler, Tegur	1	27,00	100	100	100	100	100	100.

Juht peale algab väike langus. Väetisained langevad öieti alles 1932 a. Jõusöödad langevad saunis ühtlaselt 1929 a. alates. Kõige vähem on langenud põllutööriistad.

Võneldes põllumajandus-saaduste hindade liikumist ühelt poolt ja turusaaduste hindu ja tööliste palgaid teiselt poolt näeme, et kuni 1929 aastani oli üldine hindade konjunktuur põllumajanduse korras. 1932 a. on aga põllumajandus-saaduste hinnad langenud palju enam kui turusaaduste hinnad ja tööliste palgad. Sarnase hindade konjunkturi juures ei saa enam ruttu olla talupidamisega rikastumisest, tuleb juba elada vanadest tagavaradest - põllumajanduse tasuvus oli 1932 a. miinusline (-1,14).

Kõrvuti seades taimerasvatuse saaduste hindu ja kunstväetiste hindu, siis näeme, et kuni 1932 a. oli kunstväetiste tarvitamise võimalused õige kitsad. Alles 1932 a. algusega avanesid paremad võimalused superfosfaadi ja triilisalpeetri tarvitamiseks, sest nende hind oli 1932 a. keskm. 73% 5a. keskmisest hinnast, seega ühe palju taimerasvatussaaduste hindadega. Kaalivõla tarvitamine on aga saunis käsitatav. Viimane asjaolu annab end tunda eriti heinamaa väetamise juures. Saunuti on loomasaadused langenud hinnas enam kui jõusöödade hinnad, mille tõttu on hakanud kasutama oma majapidamises jõusööte.

Käesoleva aasta on toonud murrangu hindade liikumise. Põllumajandussaaduste hinnad on esimest korda majanduskriisi kestusel aasta keskel kõrgemad, kui aasta alul. Vaevast võib loota seisnuforda, nagu see oli 1929 a. päiku.

Põllumees peab tingimata odavamalt tootma ja müüma, et praegustes majandusliikudes tingimustes suurimat tulu saavutada. Tuleb veel töö intensiivsust tõsta - ja üldise otstarbekohase majapidamise korastamine.

6.

Meie põllumajanduse seisukord enne rahaväärtuse
ümberhindamist.

Põllumajandus on sügavalt kannatanud üleelatatavast
majandusekriisist. Olukord kujuneb sellisena, et toodetavate
ainete väärtus ei kata nende tootmiseks minevaid kulusi.
Meie põllumajandusharu toodangu väärtus, kui ka koguse summa
tõusis kuni 1928-29aastateni. Viimastel kolmel aastal on tootang
vähenenud.

Kogutoodangu poolest ületab põllumajandus kaugelt teisi
tootmisalasid, kuid kogutoodangust rahalise lähikäiku lähel
turutoodanguna ainult ligemale pool. Rahvamajanduse seis-
kohalt tuleb hinnata turutoodangu suurust.

Kui vaadelda põllumajanduse seisukorda, põllumehke äraolude
seisukohalt, siis enamuse taluand, on oma majapidamises ümberkorra-
tuse teel saavutanud teatava tasakaalu. On loodetud pagistest
ostudest, on püütud ostukaupu aseendada oma toodetega. Kuid
selle tagajärjel põllumajanduse osatähtsus meie rahvamajanduslikus
lähikäigus on vähenenud väga suurel määral. Põllumajanduse
seisukord viimastel aastail on muutunud raskemaks.

Põllumajanduse raskuste põhjuseks oli äärmiselt suur põllumajanduse
saaduste hindade langus, mida veelgi süvendas suur laenuvõrk
ostu- ja müügiainete hindade vahel. Põllumajandusesaaduste
müügiained on hinnalt langenud nende kõrgsusest (1925-29a. keskm.)
65%. Viimase kahe aasta jooksul põllumajanduse müügiainete
hinnad langenud 45%. Ostuainete hinnad alanesid palju
väiksemal määral. Nende osakaaluline oli 30% müügiainete 65%-
lise odavennise juures.

Äärmiselt madalate hindade tõttu põllumajanduse kogutoodangu
väärtus 1932/33. a. kujunes 102 mil. kr.-le 223 mil. kr. vastu 1929/30. a.
1931/32 aastaga võrreldes põllumajanduse kogutoodangu väärtus
langes 38 mil. kr. võrra (27%)

Põllumajandusekaupaole väljavedu langes 1932 a. 23,2 mil.
kr.-le. Kõrgem väljaveo seis oli 1928 a. 58,6 mil. kr.

Selline suur põllumajandusesaaduste ekspordi tagasihüümine
ei anna end seletada mahulise raskustega välisurgetel.

1) Riigi Statistika Keskbüroo andmeid

Või alal ei suudetud täita lubatud sineveokontingenti. Saamata peenoni kontingent Lujine jäi täitmata.

Põllumajandusesaaduste ekspordi tagarimineku tähtsuseks põhjuseks oli tootmise tagarimineku liiga madalale, elatamiste hindade tõttu. Liiga madal võihind vähenelas meie püüvamiini ja kaaja eest hooldatsemise võimalusi. Kui oli põllumajanduse ekspordi lauguse peamisest põhjuseks saaduste hinna ja tootmis- vunde elatoodus vahetkorol.

Sarnane olukorol sundis põllupõlajaid oma majapidamisse korastamisel järjest enam minema üle naturaalmajapidamisse vormidele.

Püüded toetada põllumajandust otsesest juuremaksude kujul ekspordile ei ole saavutatud sellega tähelepanuväärt tagajärgi, peale mõne erandi.

Teravilja kaitseseadusega 19. VII 1930 kindlustati riigile riisid ja rannikahu sineveoks ainnuõigus, kes ka eraisikutele, teatavatel tingimustel, oma õigusi saab edasiandda. Kindlalt seadusega kindlustati põllupõlajatel, kindlaks määratud hinnaga, riigile rannimüümise võimalus, misugune ahinõu üldist põllu- majandushinna kriisi teataval määral pehmenolale astas.

Ekspordimajanduse võistlusvõime säilitamiseks ja ühtleri ka tootmise elustamiseks asuti väljaveo riikliku toetamise teel, misugused norme kasutati kunis rahavääringu ümber- hindamiseks s.o. 28. II. 1933.

Alates 1930 a. paoli maksimaalsete preemiate süsteemi peenoni suhtes. Määruse kohaselt maksti iga väljaveetud sea pealt, mille kaal 60-70 kg, tootseundile nõnda palju kroone, kui palju on Londoni noteeringute järel peenoni hind shillingutes laugunud alla 72 shillingu cwt, kusjuures juuremaks sealt ei võinud tõusta üle 10 krooni.

Ekspordi liig tagarimineku sundis toetama üldise preemiate- süsteemi väljaveo alal. Kuna sinetulekud uuest läbikäigu- maksust, millest ekspord pealegi vabastati, olid määratud võit- seks tootmunde vastu ning riigil tein allkard polnud, siis viidi ellu mõigi välismaale maksimiste 15% - line maksustamine, millest saadavad sinetulekud määrati „ekspordi elustamise fondi“. Kõik ekspordimajanduse jaoks välismaale toimetatud

manuseol vahastki sellest manust. Selle järele kui nime fondi kogunes küllaldaselt summasid, andis valitus 17.1.1932 a. määruse ekspordi üldise ja määruse või ekspordi elustamise huvides.

Määruse järele pidi maksetama talvekuudel väist saadud vahuta väärtusest 30% ja suvekuudel 5% väljaveetud võile preemiadena juure. Kõrnamunade preemias oli nähtud ette märtri-, aprilli-, mai- ja juunikuul väljaveetud munadelt 20 sent. kg. kohta.

Ka teised ekspordalaad said teatava juuremaksu asaliseks.

Kõik see juuremaksude süsteem ei toonud ohukorda parandamist. Ka „ekspordi elustamise fondi“ majanduslikud võimad ei lubanud põllumajandusesaaduste tootmist preemiatega enam otustehetavalt lähivõtta.

Nõnda üks põllumajanduse toodangu tõstmise abinõu otsene juuremaks ei tulnud põllumajanduse parandamisel küllalt arvesse.

Teine abinõu tootmiskulude vähendamine, mida küllaldaselt abinõuks paljude poolt soovitati, ei annud tagajärgi.

Tootmiskulude vähendamisel on piirid ja paljudki neist kuludest ei allunud reguleerimisele, nagu mansud ja muud kulud ning kohustused. Kõrge suuremäärane taristuseks tootmiskulude alandamisel oli toodangu rahalise väärtuse langus. Kui põllumajanduses olens suudetud tootmiskulurid vähendada vahetult toodete hinna langusega, mis tähendas tootmiskulude vähenemist alla poole, siis ei tähendaks see aga veel, et endine tasakaal sissetulekute ja väljaminekute vahel on säavutatud, sest toodang on langenud ka koguselt.

Palkade alandamine on juba sündinud tunduvas ulatuses. Vähem on langenud tunnitase, kuid lähendatud on töötunde ja päevi. Põllumajanduses 1932 a. oli palkade vähenemine 40% elumiste aastade tasemest. Põllumajanduses on võimalik naturaalsalga osa suurendada ja sellega rahapalga suurt langust kompenseerida. Kindlalt naturaalsalgaale põllutöölisi üle viia ei saa, sest ka neil on vaja osa oma nõudeist täita rahaliste ostude teel.

Kassade vähendamine tuleb siin arvesse, kuid seda on põllumajanduses võimaluste järele tehtud. Kuna maksude summa toodangu väärtusest üldiselt võttes kuigi suurt summat ei

moodust, siis tuleks maksust viia alla õige suures ulatuses.

Kuuludes neid tootmiskulude allavõimise võimalusi, siis ei saa siis kätte neid tagajärgi, mis meie põllumajandust elustaks. Paremaus ahnõus meie põllumajanduse elustamiseks jääb rahavääringu alandamine põllumajanduses ja ühtlasi ka suurima tulevase võimaluseks.

7. Rahaväärtuse ümberhindamise mõju põllumajanduse kasvusele.

Meil on põllumajanduses tootmise toetamiseks keristatud kaks ahnõu: 1) toetades põllumajandusesaaduste väljavedu preemiatega 2) rahaväärtuse ümberhindamist.

Kagu me nägime on põllumajandusesaaduste tootmise toetamine preemiatega ajutine nähe, mis võib kõne alla tulla samastes riikides, kus põllumajanduse osatähtsus üldises rahvamajanduslinnas elus on väikene. Kus aga rahva peamiseks tööalaks on põllumajandus, seal on preemiatega põllumajanduse tootmise toetamine vana. Nõnda ka meil preemias osutusid ebaatsukohaseks, millepärast asuti enne ahistamisele s.o. rahaväärtuse ümberhindamisele.

Rahavääringu ümberhindamine tõi põllumehe majanduslinnas seisukorda paranemise. Olgu, et talumehel ostuainete hinnad tõusid ja põllumehe rahaline väljaminek suurenes, on rahalises läbikärgus siiski sinetulekute tõus suuremas ulkemaal, kui väljaminekute suurenemine.

Talundi rahalise läbikärgu kujunemise leidmiseks võime kasutada Põllutöökoja Raamatupidamise talumehel andmeid, millest selgub, et talundi keskmiselt 100 kr-line rahaline sinetulek koosneb:

Sinetulek loomapidamisest	77 kr.
" Maapidamisest	21 "
" muid	2 "

Sinetulek loomapidamisest saadakse peamiselt piima ja piimasaaduste müügist, mis talundi üldisest rahalisest sinetulekust teeb välja keskmiselt 47%. Järgmise tähtsuse

maas seakasvatuse - 15%, kuna teiste alade osatähtsus on väiksem. Meie loomasaaduste hinnad on rippuvad välisurgudest, samuti rahavääringu ümbermoodustamise silmapilgul, välisvaluuta suhtest meie rahase. Rahavääringu ümberhindamise järel tõusid hinnad eksportartiklid 53,8%.

Eelise rahavääringu järel oli põllumehel 100 kr.-lises sinetulekus andnud: või 47 kr., peekon 15 kr., munad 0,5 kr., mis kogusummas moodustab 62,5 kr. Nimetatud artiklite hinnatõus rahavääringu ümbermoodustamisega on keskm. 51%. Kogu sinetulek loomasaaduste hindade tõusuga kujuneb seega 32% võrra kõrgemaks kui oleks eelise rahavääringu juures saadud.

Kui arvestame loomasaaduste sinetulekute suurenenist üldise talukäitise sinetulekute rahenoolade järel, siis saame loomasaadustest sinetulekute suurenenist 50,8% enam kui oleks saanud eelise rahavääringu ja preemiade alles päädes. Kogu talu sinetulekud suurenevad samast tasemest arvates 36,8%.

Talundi rahaline väljaminek.

Rahavääringu ümberkujuundamine ei ole suurendanud talu rahalisi väljaminekuid tööpalkade arvel, eluise asutaga võrreldes.

Rahavääringu ümbermoodustamisega allunud arvult importkaupade arstudeks rahutatud väljaminekud.

Käitusväljaminekutes raamatupidamistaludes on importkaupade arstudeks rahutatud üldiselt talukäitise väljaminekutest, järgmisi % rahenooli iga 100 kr. väljaminekute kohta:

- 1) kunstiaetiste ostudeks - - - 9 kr.
- 2) jõusöötlade " - - - 8 "
- 3) masinrüütlade " - - - 7 "
- 4) " parandusteks 4 "
- 5) " ümikuludeks 5 "

Seega talukäitise 100 kr. rahalistest väljaminekute allub krooni muutuse arvel 33 kr ehk 33%, mille juures ei ole väljaminekute suurenenist võrdne rahavääringu laupmisel.

Kunstiaetiste praeguseid, kevadisi hindu võrreldes näeme, et superfosfaat 35%, kaaliumool 11%, trübsalpeeter 19% ja lubisalpeeter 20% hinnad tõusnud. Kui arvestame hindade tõusu kunstiaetiste tarvitamise koguste rahenoolade järgi,

sis saame nuustvõetiste hindade tõusu 28%.

Jõusöötaades pole märgata hinna tõusu, ka osalt sel põhjusel, et tavitamine kui ka sinevedu on seisnud.

Masina-riistade hinnad ühistegeliste kaupluste kaudu ostes on endised, kuid väinemüügil tuleb arvestada tegelikult keskmiselt 20% kallinemisega, kuigi seda on raske põhjendada suurmüügis hinnad pole tõusnud.

Sarnane olukorral on ka masin-riistade parandamisega seotatud välgaminekutes, kuid üldiselt võib öelda, et 20% kallinemine küllalt suurelt on arvestatud.

Masinate jõukuludeks välgaminekud võivad tõusta 35% kui müüda arvestada kallinemisele siis saame talu käitise välgaminekute suurenemise 25,8%, mis teeb talukäitise välgaminekud 85% võrra suuremaks, kuiendise rahavääringu juures oleks see olunud.

Peale talukäitise välgaminekute on kogu talumajapidamise välgaminekutes kulud tootlusele ja eratarvitusele.

Tootluse kulutuste kujunemine on kogu talu rahalistes välgaminekutes võrdlemisi väikese osatähtsusega ja seetõttu ka nimetatud ainete kallinemine ka rahavääringule vastavalt väikese tähtsusega. Tootluses tarvitavate ostuainete hinnad pole sugugi rahavääringu langusele vastavalt tõusnud, vaid järgmiselt: suhkur - 9%, mais - 11%, riis - 15%, ja kaalul 10%. Kogu ostetavate tootainete s.o. tootluse kulutuse kallinemine, nende ostu vahetuskulude järel arvestades on ligi 11%.

Eratarvituse rahalise lähikäigu osatähtsus kogu talundi rahalises lähikäigus on võrdlemisi suur, s.o. 23%. Eratarvituse välgaminekutes on tähtsamad välgaminekud riide ja jalavõrudele, mis keskmiselt hinnas tõusnud 25%. Nende osatähtsusega arvestades on eratarvituse välgaminek suurenenud 10,2%.

Kogu talukäitise välgaminekute suurenenud arvestamisel kantame seltsitud andmeid:

Talukäitise välgaminek	on suurenenud	85%
Tootluse	"	110%

Erakorraline välgamine on suurenenud 10,2%

Kogu talu välgaminest moodustavad: 1) talu käitise välgamine 70% 2) tootmise välgamine 7% ja 3) erakorralise välgamine 23%.

Arvestades neid rakendatava liigiga, et rahavääringu laigus on suurendanud kogu talu välgaminekuud 9%.

Kokkuvõte:

1) Talundi rahalised sisetuleku võimalused suurenesid eelise talu sisetulekuga arvestades 31,8%.

2) Kogu talu käitiskulutus suurenes 9%.

Kogusaagi suurenemine - käitiskulutuse suurenemine = puhtsaagi suure-
mine.

$$31,8\% - 9\% = 22,8\%$$

Puhtsaag tõusis 22,8%. Täendab rahavääringu ümberajundamine oli suurema taruvuse tähtsaks ahinaks.

8

Põllumajanduslik kutseharidus.

Kas põllutöökooli haridusega põllumees suudab majapidamise taruvust täita?

Põllumajanduslik raamatupidamistalitus näitab kindlalt arvuolega, et kutsehariduse omandanud talu pidaja saab omast talust palju suuremat puhtsaaki kui kutsehariduseta kaaser.

1928/29. keskm. puhtsaag 1 ha. tulundusmaa kohta taludes, kus peremees ei olnud hariduseta, kr. 8,09, põllutöökooli haridusega peremees sai aga kr. 13,62 ha. et, s.d. kr. 5,53 ha kohta rohkem, 50 ha talu kohta saab seega välja kr. 276,50 aastas puhtsaaki, mida võimaldab talust rohkem saada põllumajandusliku kutsehariduse omandamine.

Sarnane rahe puhtsaagis on keskmiste taludes. Suuremalt taludes on rahe palju suurem.

Kõige majanduslik talitlusvõis võimaldab nüüd suuremat sisetulekut kui saagi suurendamine.

Õigel ajal ja õigene kohta turundamine võimaldab saada poole paremat hinda kui vana turundusvõis, endine võrdlemisi lihtne majapidamise suund-teavikakavatus on asetunud uuele keerulisemale kaajakavatuise suunale, kus peremehe isik selle kutseline ettevõtteks leiab palju enam rahendust ning võimaldab tasta talu taruvust.

Majapidamiste iseloom.

Väga tähtis asjaolu majapidamises korralduses, mis oma mõju taruvuse peale avaldamata ei jäta, see on majapidamises tootmiskande mitmekesisus.

Üldiselt, nagu me näeme, on vaja majapidamisel suhtuda tunde nõuetele. Kõik aga ühes, kas rahaline sisetuleku alikana erinevus, või mitu korda.

1.) Ühe tootmise kande arendamine annab võimaluse spetsialiseeruda. Ühikutele pühendustel annab spetsialiseerumine ka tagajärgi, siis kui saab kasutada vaitate saaduste kõrgemaad hindu. Nagu me oma tunde korjundumest näeme, võib teatava saaduse hind nii võrd langetada, et ruineerib vastava tootmise kande ja võib majapidamises pausid, kus pausi võtan ainult ühele tootmiskandele!

2. Mitmekesisus kindlustab aga märksa tähtsuse aastast aastasse kestvaid sisetulekuid.

3. Mitmekesisus majapidamises lasub palju paremini tööjõudu ära kasutada ja sama tööjõuga, ka rohkem produtseerida. Väitaks olgu toodud kaaja- ja teavikja kavatus. Kari nõuab võrdlemisi palju tööjõudu talvel, mil teavikil sügus ja vae. Suvel on liiga ümberpöördus. Need kaks ühendades kasutame tööjõudu kogu aasta läbi ühtlaselt.

4. Mitmekesine majapidamine laseb kumbki mitmesuguseid kõvalsaadusi rahaks teha, mis ihenälgse majapidamise juures kantamata jäävad, misama hinna konjunkture kantada. Kui täiendavad piimakarid, sead ja karid üksteist. Sead esinevad koristatud piima karitajateks, mida muudki raske on ära maha teha. Karid ei rüü otseselt ära müüa tarbeks, tunnendusel, väikese sigadele ja piimalohudele sööta.

10. Tasuvamad tootmisalad.

a. Veisepidamine.

Veisepidamise kogusarv on langenud 1929/30 - 1931/32. 42,24 - 28,95 kroonini 1 ha kohta.

Ei või öelda, et see oleks kõik karja tootluse languse tõttu - vaid siin on süüdi just hinna langus.

Hinna langus 1929/30 - 269 kr. kg ja 1931/32 - 159 kr. kg. kohta. 1929/30. kõrgema veisepidamise kogusaragi võimaldaks saavutada kõrged võihinnad. On kindel, et need aitab saavutada rahavääringu ümberhindamine.

Väga tähtis on tasuvuse tõstmine karjakarvataja enese tegevuse seisukohalt ja niisugused asjapidused võimaldavad selle suurema tasuvuse.

Selleks on kaks teed 1) tootmisvõime suurendamine ja 2) korralik tootluse võimele vastav söötmine.

Tähtsam vägiminekate ala, mis moodustab 50%, vahetise kiuni 90% karjapidamise kogukuludest, on söötmine. See on peamine ala, suurendades söötmissulust alla, väheneb piima kg tootmishind.

Tunnehind - tootmishind = puhtsaa.

Kuidas pida nõuet söötmise alal?

Siin ei tule piimakarja söödaannuse, eriti seeduva proteiini hulga vähendamist, vaid kallid ostu-jõu söödad asendada oma majapidamises valmistatud koostisainetega. Meie majapidamistes esinevad söödad: heaol heina, eriti ristikein (ka luterus) püüriga,

toores kartul, kaunvilgasegadine, jahud, oad, lõss jne.

Need sööda vahendeid arvesse võttes võime inegi toodangu tasta.

Olgu järgmine näide:

Lehm 420 kg. eluskaal. liipsab 15 kg. päevas, 7% = 3,6; 6 kuud tüne.

Nils-Hanssoni järele tarvitab:

1) Klanniseks	3,02 sü	252 gr. Spw.
2) Tootmiseks	5,10 —	675 " "
3) Kooteks	0,75 —	75 " "
Kõne kokku	8,87 —	1002 gr. Spw.

Söötes lehmale:

8 kg. ristrikeina	3,6 sü	440 gr. Spw.
2 " kaerapohku	0,5 —	20 — —
10 " kartulaid	2,5 —	90 — —
2,5 " oad ja hu	2,5 —	482 — —
Kokku	9,1 sü	1032 gr. Spw.

Mida järeldada sellest? Igatahes seda, et ostujämsöötlade ära jätmisega meie oma karjatoodangu võime tasta.

Meie talumajapidamiste juures, kus peamiselt 6-8 lehma, tuleks rühmsöötmise viisi puurest üleminna üksiksöötmise viisi puurele.

Üksiksöötmise võimaldab ka üksikuid kõrgema liipsi-võimega lehma paremini kasutada sel teel, et neile puure ostetakse valgurikkaid, õusööta. Järske puureost rajuneb väiksemaks, kui puuredest kogu karjale. Parima-telt lehmaolt võib lisajämsöödaga, aga sel muel "välja piigistada" nii palju kui need anda suudavad ja jämsööda tervuse puure lubavad. (Allub lausuma maa-viljamuse sääduse alla). Üksik söötmine värs meil alata sealt, kus kodustele söötadele ostu-jämsööta appi kasutakse võtma, s.o. ligi 15 kg. päevase piimatoodangu juures. Individuaalse söötmise juures peab söödaannuse määraja põhjalikult lehmade tootmisvõimet tundma, et saavutada kõrgemat päevast toodangut: selleks ei tohi võtta sageli söödaannuse muudatusi ette. Kord sobivaks ja toodangule vastavaks osutunud söödaannus püsib 2-8 kuud.

Tõuvalinul arvesse võtta, madalama kuud ühtlasema

päevase tootlanguga lehmad, sest et nende söötmine odavam tuleb. Et loomad suudaksid vanema vanemana karjamaad täielikult kasutada, harjutada karjamaaga loomi noorusest peale.

Stuurim kokkuvõtte saavutamise karja söötmisses on võimalik, kui ollakse kontrollühisuse lühe.

8-lehmalise karjaga kontrollühingusse kuulumine tasub end sageli otsekohealt aasta jooksul.

Võtame näit. kas või kontroll-assistendi piima rasvasuse määramise toimingu. Ta teeb kindlaks, et aasta keskm. piima 2% ühel lehmäl on näit. 3,1, teisel 3,9%. Kui mõlemad läpsavad aastas 2000 kg. piima, siis mõlemad võirasva tootang erimesel 62, teisel 78 kg aastas. Teine lehm toodab enam 16 kg võirasva ehk 18,4 kg võid a' 150 senti on 2760 senti aastas. Nõnda näeme, et kontroll-assistentide tööst, peale kandse tulu, on karjapid. otsekoheine kasu. Kontroll-assistendi kaasabil võib karjapidaja selle raha ilusasti taskusse panna, sest ta teadis misuguse lehma piim oli kõrge lahjem ja tarvitas seda siis oma majapidamises (varixait, porsistele, inimestele toiduks jne).

Ühikari peavad kontroll-assistendid olema hea ettevalmistusega, et nad suudaks tunda talu väikest, elustavat ja ohutavat karja usku ja vaimu. Et nad suudaks aidata karjapidajat leida võimalusi mitmesuguste paranduste tegemiseks karja juures kui karjapidajal omal usk ja taht võime ajas raskustes laugel, et seda siis virgutada.

Ka piimaühisustel tuleks karjapidamise tõstmiseks tegutseda, on tähtis, et nad elustaks karjakontrolli. Teiseks tootlangu tõstmaks abinõuks on: tootmisvõimeline kari.

Sellesaamiseks arutada sugupullijätku, mis rahastaks ka väiksemad karjapidajad pullipidamise raskustest. Pull peab olema kõrgiti hea, res, võaks anda oma järeltulijatele neid omadasi, mida karjapidajad karja juures soovivad näha.

Kõrgema tootlangu eelduseks on ka: huvi ja armastus karja vastu, mis majapidamises puududa ei tohi.

Konkurrent. Raamatupidamis talitise andmed näitavad, et veisepidamise kogusaagi summas ja talundite tasuvuses on järjekindel side. Mida kõrgema veisepidamise kogusaagi saame ilma juureostudeta - seda suurem tasuvus.

b. Seakasvatuse.

Seakasvatus on veisepidamise kõrval kujunenud meil tähtsamaks tootmiskariks. 1931/32. a. seapiidamise kogusaak on kr. 9,24 talundusemaale he. kohta, on seega langenud 32% võrreldes 1930/31. aastaga. Sün samuti langenud põhjuseks madalad hinnad ja ühtlasi ka koguse langus selle tõttu.

Samuti nagu veisepidamises juures tuleb ka seapiidamises maini põllumehel omo tegevus tasumises tõstujaks arvesse.

1. Olemasolevad oma majapidamissüsteemid karistada tulebalt. Kõiklemata on peekonisigade kasvatus rööbiti juumotajale paremaks suurem. Tervuse saamise abinõuks. Tema on parem lahjapiima väärindaja. Selle tõttu on otstarbekohane peekonisigade pidamises võimalused kindlaks teha. Tähtsamaks aluseks on oma majapidam. Saadud lahjapiima hulg, mis inimestoist ja varukate söödest üle jääb. Ühe peekonise kohta tuleb arvestada 500-550 l. lahjapiima. Talumaatapidamises andmeid kerkitatakse lahjapiima 1. inimese kohta aastas keskm. 160 kg. ja ühe kesuvarina kohta täis ja lahjapiima keskm. 250-300 kg. Vottes aluseks norme, võib iga talus, kus peetakse 6-7 lehuma ja kasvatatakse 2 kesuvarinat ja inimestoist 5-7 inimest, kasvatada ja peetava lehuma kohta vähemalt 2 peekonisiga.

Samuti kui veisepidamises juures on ka sigadepidamises juures söötumiskulud kõrged 70-80% teistest kuludest. Tüsed kulud remondimise, lauda ja hoie kulud on vähemad nende suure sigavuse tõttu. Et seakasvatus tasuv oleks, siis peab ka

tootmine hää olema ja otstarbekohane.

Talvine searvõet on kallimaid seakarvatuses. Ka on talvine söötmine rassem otstarbekohaselt läbi viia kui suvine söötmine. Talvel on tarde tarve 11% suurem.

Suuline seapidamine võimaldab kuni 50% odavamalt sööta kui talvel ja seda võid olulisem. Viimane asjaolu sunnibki meie talude seapidamist koondama suvise hooaja peale, hajasööta de seannise ajaks.

Tuleb asendada pehmete ja valgurikaste rohulüriidiga sööda koppelid ja niite. Paremaid hajasööta deks sigadel on: ristikeina äärel, noor lutsern ja valgeristikeina ning liblikeina segune koppel sööda koppel.

11.

Kumb on tasuvam, kas veisepidamine või sigapidamine?

Põllumees saab praegu Herra. oma piima 1 kg eest 6 senti; (1931/32 a. karjakontrolli andmete järgi liheb meil keskmiselt 1 kg piima tootmisest 0,7 sü, siis on ühes arvestatud ka elatissööd, mis teeb tasu ühe sü. eest $6 : 0,7 = 8,6$ senti.

Kui arvestame pidamiskulusid peale sööda kulude seniste andmete järgi kr. 80. lehma kohta aastas, mis teeb pidamiskulud 1 sü peale 8000: 1993 on umbes 4 senti.

(1931/32 a. andmeid on lehmad saanud aastas 1993 sü).

Võtame pidamise kulud maha, siis jääb sü väärimisväärtus lehmade jaoks $8,6 - 4 = 4,6$ senti.

Ille järel maksab 1 kw. kartulit, kui arvestada see $25 \text{ sü} \times 4,6 = 115$ senti. Kui pidamiskulu ei arvestaks, siis saame 1 kw. kartulit eest $25 \times 8,6 = 215$ senti.

Kuidas on kartuli väärimine sigade jaoks?

Esimese sordipeegoni saamiseks peame saad 90 kg.

eluskalu mis annab nõuetava tapakaalu 60-70 kg.

Sel juhul eluskaalu kg. eest saame praeguste hindade juures 60 senti. Süt peame maha võtma põrsa eluskaalu kg eest maksetud hinnavahe, et kätte saada tõeliseks saadavat hinda. Praeguste hindade juures maksab 10 kg. põrsas keskmiselt 10 krooni, mis teeb põrsa eluskaalu

kg. eest 100 senti. Nähtava kauba saamiseks peame juurde
 karvataama 80 kg. Maha tuleb arvestada jõe ja eluskaalu kg.
 eest maksetud kõrgema hinna arvel $[10 \cdot (100 - 60)] : 80$ ca. 5 senti.
 pekonni eest saadud eluskaalu kg peelt. Jäab tõeliseult
 saadav hind mürdava sea eluskaalust $60 - 5 = 55$ senti. kg.
 Jermuvalt tarvitab pekonnisiga meil 4 sü. 1 kg eluskaalu
 juurdekaalus, mis teeb tern 1 sü. eest $55 : 4 = 13,7$ senti.
 Sellest maha pidamiskulud, mis on lüüsi seadustajate
 seltsi ja P. Raamatupidamisetalituse andmete järgi keskm.
 12 senti eluskaalu kg. kohta. 1 sü peale tuleb see kulu
 $12 : 4 = 3$ senti.

Jäab sü. väärindusväärtus pekonni karvataumise
 puhul $13,7 - 3$ on $10,7$ senti.

1 km. kastulite eest saame praegu pekonnisigade söötes
 $25 \times 10,7$ on $267,5$ senti.

Sellest näeme, et sigade pidamine on tänuväärt praegu.
 Et põllumajandussaaduste hinnad on väga muutunud,
 siis ei tohi me ka, kui me oleme ühe kuu olnud
 vähegi teadva teada täielikult ära hävitada, vaid
 ainult püüda teada neid selle piiridene kaugusumma,
 kust olukorra soodsaks muutuse korral võib
 taastusteta edasi minna.

Ülevalpool mainitud arvestus ei teha äelda, et veise-
 pidamine ham tuleb kokku tõmmata, vaid ka juuri
 laiendada, sest pekonni sigade arv, nagu me nägime,
 oleub veiste arvust. On kindel, et pekonni karvatusele
 tuleb praegu pöördöhek panna ja on praegu kõige
 tõnuvaim taastusham.

kg, Ette võtmine, kool, sigade otstarbekohane söötmine ja
 ravitsemine tehnikat on ahinud parema tulemuse saamiseks
 pekonni sigade kasvatusel.

12

Kanapidamine

Kanapidamine on võrdlemisi väikese kuludega rajata, ning
 muna hinnad näitavad tõusu tendentsi ja turg avas.

Põllumajandusliku Raameturundamistalituse poolt 1930/31a arvestatud kanapudamise puhtsaar 35 võistleva majapudamise üle. Raatlusaluste kanapudamiste keskm. on 1 linnu kohta puhtsaari jäänud 1,06 kr. mis tasus investeeritud kapitali 6,63%.

Üksikute majapudamiste järgi vaadates, ei ole 7 kanapudamist, s.o. 20% raatluskanapudamiste arvust, jätnud kapitalide tasuvuses midagi üle, kuid siin pole kanaid süüdi, vaid kanapudajad: segeli on neis kanapudamised liig suure ja kalli tööjõuga koormatud ja seetõttu töökulud ebanormaalselt kõrged, teinekord on võrldenud väikesed kanapudamised kõrgelt kapitalidega koormatud, mis suurendab jooksvat kulu suurema korrashoiu kui ka amortisatsiooni kulude näol ning kolmandaks jätab kanade söötmine neudes palju soorida. 28 kanapudamist on peale eelpool kanapudamise käitisevulituse all loetletud kulude katmist kapitalide tasuvuses jätanud võrldenisi suured summad.

Kõrgemad puhtsaargid ühe linnu kohta on linnu, alvite ja väikemajapudajate kanapudamistes, kus kanade munnid võrldenisi rahuldavad ja söötmine intensiivne. Võistlevate kanapudamiste andmetel näib olevat eduka kanapudamise eelolusena roe ja valguserikas mune ja hoolikas kanade söötmine. Hästi hoolitsetud kanapudamised on talvekannudel, mil munahind kõrge, suurema hulga mune kana kohta annud, kui munnoluliku hoolitusega kanapudamised, kus ka pudamis-tingimused halvad.

M. Masingi kanakasvanduses keilas 1930/31. oli puhtsaar 1 linnu kohta kr. 570. Kanakasvanduses oli investeeritud kapitali 1 linnu kohta kr. 2132, mis oli kanakasvanduses tasunud 23,9%-ga.

Meie oludes on kanakasvatus tasuvam ala põllumajanduses

13

Teised loomakasvatuse harud.

a. Lambakasvatus aitab vähendada suureid kulud, mis tekivad talupere riistuse ajal, püüdes poeriite tarvitamist.

Sügisel lambaliha müügist saab head sisetulekuid. Neude kahe ülesande täitmine tingib kalitsemata praeguse lammasarvu suurendamist. Suurendamine tuleb läbi viia teadlikult

ja muidugi järk järgult, et mitte lammaste arvel vähendada piimakarja.

Tänapäev pole põllumehel enam võimalik kulutada võistluse peale summasid, seda tarvet tuleb panna oma majapidamises valmistatud rõivaga ja lambal on selle tarve rahuldavalisel esmajärgu tähtsus.

Saunuti on lambaliha hind püsinud kõigil aegadel suhteliselt kõrgemal tasemel kui teiste loomaliikide liha hinnad. Lambaliha järel on siseturul alati olnud nõudmine suur, ka välisurgudel pole sellele tehtud mingisuguseid taseid. Pundus oli vaid selles, et turg seisis korraldamata.

Kõrge kvaliteediga villalamba karvatus pole meie oludes mõeldav, sest pundeavad vastavad karjamaad ja ka kliima pole sellers küllalt sobiv. Kuid lambakasvatuse edendamise ja täiendamise teel võime jõuda niikaugele, et rahuldame oma majapidamise tarve küllalt väärtsuliku villaga ja ülejäägi võime müüa kalviteerimise kergemate riide valmistamiseks, milleks meie lambavill küllalt kõlblik, nagu seda katsetamised on näidanud.

Põllutöökoja raamatupidamistalituse uurimus lambakarvatusel kulude kohta. Söödatarvitus uurimise andmeil ulatub keskmiselt 227 si, sellest karjamaa sööt 106 si.

Karjamaa sööt poleks põhjust söödakulude suure arvate, sest lambad suudavad kasutada niisuguseid karjamaid, mis lambakasvatuse järgs kasutamata.

Pidamiskulud ühes söötumiskuluga lamba kohta ulatusid kr. 16,31. Villasaag oli 1,54 kg, mis 0,5 kg võrra madalam keskmisest villasaagist. Eluskaalu juurekasv lamba kohta oli ümmarguselt 21 kg. 1 kg villa tootmine maksis kr. 5,64 ja 1 kg. eluskaalu juurekasv 36 senti.

Kallis villatootmine on tingitud madalast villasaagist ja suhteliselt suurtest inimestöökuludest.

ja muidugi jää järgult, et mitte lammaste arvel vähenetata
püüanarja.

Kitsenarvatus kääbusmajapidamistes alavites, linnade ja suvitus-
kohtade lähedal on tõsiselt lehmapidamise aseendajaks.

Kallide karusnahksete tarvis on meil kapitalipuuoluse ja
nende nahkade kitsama turu ning hindade languse tõttu vististi
vähe pinda.

14.

Alinõud teraviljakasvatuse tasuvuse tõstmiseks.

Võrdluseks statistilised andmed meie ja teiste riikide kohta. Keskm. saagid
1924-1928.

Kultuurid	Eesti	Soome	Rootsi
urhis	1005	+ 16 %	+ 64 %
oder	944	+ 22 %	+ 99 %
taliniis	1138	+ 52 %	+ 116 %
kaer	809	+ 37 %	+ 75 %
kartul	10225	- 10 %	+ 9 %
söödajuurikad	17854	+ 21 %	+ 77 %

Kagu me ülevõttes toodud tabelist näeme olene saagide
poolt naabreist maha jäänud. Võrdluseks on saagid toodud
samas kliimaalilisest vööst, kuna Soome on halvemas seisukorras.
Rootsi on oma kultuuridega meist kaugel ees. Kartuli
saagi vähesus Soomes on tingitud kliimaalilisest oludest. Praegu
me jääme Soomest ja Rootsist kaugelt taha.

Saagi suuruse tõstmise on siin abinõuks, millega
saavutame suurema tasuvuse.

Ühe ha. karuine ei tule odavam, kui meie 2000 kg.
asemel 1000 kg. teri saame. Ühe kg. kulu vähesel saagi juures
võib lorida või enam tõusta. Soomulise, et 800-900 kg. teri-
saagi juures ha. teraviljakasvatus ei tase. Arepidamisest
paistab, et ligikaudu 1000 kg. terisaagi ha. kulud tunda suu-
dab. Kõnnimistel ja paremail muldadel pole ka kõrgema
saagid rättesaamatud põhjalikuma kultuuri abil.
Soodu- Eestis küllalt kehvi paepealseid ohureid mulde,

Kus kõrget saaki saada väga raske ja ka on muld, mis suuremaid parandustööd nõuab. Seal tuleb rohkem rohkem panna taimede kasvatusel, mis mulla peale parandavas sihis mõjuvad või mille leplikkuse tõttu saak võrreldes kiirellam.

Märgadel, külmal muldadel on kasvatamine taltsaim ahinõu saakide tõstmiseks, kuid rahjaks on see kulukas ja pole kapitali punktudel lähivõimal. Tuleb taimakasvatust erialgu olude järgi seada ja katsuda kapitali koguda või soodsalt laenuks.

Ahinõud, mis praeguses oludes põllumehele, ümbrusele:

1) Taimede valik mulla oludele vastavalt.

Kuival liivamullal parem rohkem muna kasvatusel, niiskemal mullal kaera kasvatusel, keskm. niivõimal odra, headel savi-muldadel nisu kasvatusel.

2) Otsustavahane külvikord:

Külvikord, mis võimaldaks õiget viljade vaheldust, ja tõstaks rehevõime muldaale huumust, ja lämmastiku sisaldust. Kõrvaldama peaksid õhust lämmastiku koguja liblikõislane-üsti, vika, hernes, uba jne. ja lämmastiku tarvitaja, pürvi, ja kõrsvil. Kahe kõrsvilja vahel asetada väli kartulit, mis korab kõrsviljade üksteisele järgnemise ja on umbrohu tõrje ahinõus. Muuta mulda artaad koguda kõne ja punne jätmetega üsti, vähemalt kaks aastat ühel põllul jätada, kas seini oli ühe aasta.

3. Otsustavahane väetanine.

Tuleb liblikõislane kasvatus läbi õhust toidusse ja mullasse kallist lämmastiku muretseda. Liblikõislane kasvatamine on lihtne ja tuleb kõige odavam. Kõrvaldada nõuab teist viljade ja võrreldes hoopis vähem tööjõudu. Ka tuleb toidu-ühtsuse joldheinas kõige odavam.

Poldheina kasvatamistarvuse tõuseb tuntuvalt selle parema väetanise korral. Kaalifosfaatväetiste tarvitamine on praegu soodsaim, sest väetiste keskmiste normide, punes ja heina pinemaajalisel kasvatamisel annab prof. Nõmme järel iga kg P_2O_5 keskmiselt 50 kg heina ja iga kg K_2O 20-25 kg heina.

Ka sööda- ja pürvi saakide tõstmisel on kaalisoolel ja

ja porfiraetisel hea mõju. Ka lämmastikväetised mõjuvad siin
tunduvalt saavole tänuks kaasa. Prof. Komnõku järel iga
kg tarvitatud lämmastiku aulis enamsaagina 230 kuni 300
kg puurikaid. Kartuli juures on kaalifosfaatväetise ja lämmastiku
tarvitamine mõeldav ainult juhul, kui kartulile ei anta lauda-
sõnnikut. Sööda teravilja (kaer, oder) juures on kaustväetiste tarvis
veel nõrgem ning hindaole praeguste vahetvõrdade juures enam-
paolt mitte tasuv. Rukki ja nisu juures on kaustväetiste
tarvitamine praegu süsiki soodsam.

4. Kindel ja saagirikas mullakohaselt valitud sort.

Parem on kohasem sort võib mitterkohasest suuremat saaki anda.
Meil üldiselt tarvitatud olev kaheksahiline muldoder on 57.

võrdluskatse järgi andnud hektari kohta 130-265 kg ehk
5-10% vähemat terasaaki kui kõrgema liini 0453¹⁾. Tarvitades
kõrgema liini 0453 võime 10% suuremat saaki saada.

5. Tarvilised korral seenne haigus, duded puhtimine, ja hea puhastus ning sorteerimine.

6. Peaskülv.

Võimaldab ühtlasema saagi, seisukindlama kõne, lubab
külvimäära kuni 20% vähendada, ja seega külviseemne kulumis-
hoidu. Annab suurema saagi. Tänuhoolatava katse, praegu
katsed kaeraga kg ha kohta 1923-1930a. näitasid, et peas-
külv keskm. 10,3% teri, ja 14,6% õlgi enam annud.²⁾

7. Umbrohtude hävitamine. Puhastamine, istutamine, va- vade harimine jne.

8. Õige külviaeg. Kõrgem jäänud kaerakülv annab vähe teri. Kannuvõttes:

1) Põsokivate maatikide ealdamine heinale.

2) Põldeima kasvatus selles rohutada liblikõielisi.

3) Suurviljade kaer-oder kannutõmbamine ristikas masas

4) Kartulile anda elu õrgus

5) Kaotada eriti kaerakasvatusele esinev hordus iseenese järgi.

Nende juhtnööride järgi talumajapidamini organiseerides
suudame kätte saada suurema tasuvuse.

¹⁾ Kõrgema sordi kasvanduse toimetised nr. 46

²⁾ Uus talu nr. 4 - 1931a. lk 140.

loomasööda juurikate või kartuli kasvatus.

Meil keskmiselt on juurvilja saagid 20000 - 30.000 kg ha. Samased saagid pole tavalised. Juurvilja taimvus on võimalik suurte saagide puhul. loomasööda juurikate kasvatus on seotud suure töökooriga. See kõigub võrdlemisi vähetes piirides, olenevatest sellest, kas saak on suur või väike, sest suurim osa tööjõust kuluks loomasööda juurikate kasvuperioodi algul ära (harvendamine, kopamine jne) vaatamata sellele, misugune tuleb saak. Juurikatest loomamine on kartul, kust suur osa tööjõust kuluks kartuli koristamiseks. Kartuli töönoordus kujuneb seega enam võrreldeliseks kartulisagile, mispärast kg. kartuli kasvatamise riisiko vähem on.

Th. Pool võrdleb juurvilja kasvatusel kulunud kartuli kasvatus kuludega ja leiab, et söötühiku hind kartulil tuleb 9,4 senti ja juurviljal 15,0 senti.¹⁾ Järeldus on see, et kartul loomasöödale on majanduslikult õigustatud.

loomasööda juurikate kasvatus on tasuv ainult ütersiise kultuuri juures, kus kõrgeid saagid kindlalt. Sel puhul võib ta võistelda kartuliga. Kus ensensivane kultuur ja oskused loomasööda juurikate kasvatamiseks puuduvad, on kasulikum kartulit loomasööda juurikate asemel kasvatada, mille harimise oskus üldiselt tuntum ja mille riisiko vähem, ja tasuvus suurem.

Põlduba.

On leidnud viimasel ajal kui valgurikas tootmine jõuab väärtuse hinnanguga. Rahju ainult, et ei ole eriti meie oludele vastavat ja sorti aretada suudetud. See peab aga lähema tulevikku arvestama. Põlduba kasvatades ei ole talvis talust raha välja anda valgurikate jõusöödale ostuks. Sellepärast oleks hädatarvlik talus võtta külvikand põlduba. Põlduba võib anda talvis hoolitsemise ja hea sordi puhul niisugust saaki, nagu mitte ükski teine põlduvili.

1 ha tootmiskulud oleval aga järgmised:

¹⁾ Mustalu nr 4. 1931 lk 136.

Töökulu Kr 55

Väetis " 43

Muudkulud: Marent, masin rüüste " 20
kulu jne

Tootmiskulud

Konnu Kr. 118

Saak ilma seemneta 2000 kg. teri ehk 2000 sü. 1 sü tuleks maksma Kr. 0,059 ehk 5,9 senti ja 1 kg. seeduval proteiini tuleks maksma 31 senti. Sojapähk, kui ähes odavamast ostujõusöödast, tuli 1932. a hindade järel 1 kg. sp. pr. maksma 35 senti. Seega on uba ka hinna poolest vastuvõetavam kui ostujõusöödad.

17.

Karjakapld.

Kogumused ja uurimused näitavad, et karjamaalt saadud sü. mitu korda odavam kui põllukultuuridest. Karjamaa otstarbekohane hooldamine annab suurema sü. koguse pinnahikult kui põllutöökultuurid. Meie parandamata karjamaad ei suuda seda pakkuda ja ei võimalda kevadist kõrgema lüpsiperioodi otstarbekohast ärakanitamist. Karjakontrollandmed langeb meil lehmade lüpsmatulek peamiselt kevadele, seega lehmade kõrgema lüpsiperiood, siis on lehm võimeline andud sööta kõige suuremal määral ümber töötama, see langeb suurele karjatamiseperioodile. Sellel ajajärgul on võimalik saada lehmalt kõige suuremat piimatoodangut ja seega toota kõige odavamalt. Meie karjakontrollandmed tuleb lehma kohta keskm. 761 sü karjamaasööta. See on aga vähe. Paremate karjade söodakulutuses on kanitatud lehma kohta 1000-1400 sü koguni 1777 sü. Vaatamata lähimete suvek suudavad lehmad palju rohkem karjamaa sööta kanitada kui seeläbi ja nimelt 60-65% kogu aastasest söodakulutusest. Kui meie võimaldame lehmale vähemalt 1200 sü karjamaasööta ja sellega toota 1500-1800 kg piima, siis oleme suurima piimakarja kasvatuse nähtsaim. Seda võimaldab meile otstarbekohane karjamaade haldamine. Keltumiskarjamaade all mõeldakse kestva rohukamara

maatalasid, mis metsikust kestvast rohumaaist või põllust eriti harjamaa jaoks on ette valmistatud, kurnatatud ja väetatud ning millele karjamaale vastavad rohuligid kihilvatud või teisel teel väetamise ja hoolitsemise kaudu soetatud ja mida vastava hoolitsemise abil heas kultuur seisukorras hoitakse.

Harjamaa rajamine tehnikalt võrdlemisi lihtne, ja põllumehel amsaada (palju lihtsam kui puurviha harimine), sellepärast tuleb kultuurkaplite rajamisega otseselt alata, kus sellaps eeltingimused olemas.

18.

Heinaseemne kasvatus.

Kunigi see aeg ammu möödas, mil heinaseemne kasvatamisega riigis võis minna, siiski ka praeguses olukorras väärib see ala senisest suuremat tähelepanu. Val praegu tarvitab põllumees välgast sime-
reetud timuti ja ristikeina seemneid. Küllalt on meil küllalt daselt maad ja võimalusi nende heintaimede seemnekasvatuse laiendamiseks vähemalt omamaa tarviduste rahuldamiseks. Tõnut annab korraliku harimise ja väetamise juures 4-5 aastat järgimööda keskmiselt, igal aastal 400-450 kg. seemet ha. Ka ristikeinte seemnekasvatus tasub kasvatamiskulud korralikult aastal täiesti, tarvis neile ainult rohkem tähelepanu pöörata ja nende seemnekasvatamise tehnikasse süveneda. Oma tarvis tasub aga heinaseemnet alati kasvatada - sellepärast praegu algaja esialgses sihiks omatarvete rahuldamine. Edaspidi, kui juba vilumus omutud, võib ärilise seemnekasvatusega tegelema hakata. Aras turg on praegu ristikeintel ja ka timutitel, kiste heinaliikide seemnetega on kodumaa turg juba täidetud ja et välisturud praegu arvene eitule, maksab müügi otstarbeks praegustes oludes ainult ristikeinte ja timuti seemnekasvatust laiendada.

19.

Aiandus.

Aiasaadused on kulumud talumais pearyalinnult oma tarbeks välgamastud osa puurviha saaki. Aianduse alad annavad 9-10 korda maa ülasusest tootväärtust rohkem kui põld. Sellepärast on aianduse ala arendamine erilise tähtsusega väiketalumais, kus tööjõudu palju ja maad vähe. Aianduse arendamises laiemas ulatuses on siis lootusi, kui aiasaaduste turgu suudetakse

kanaldada; seisis on siin omavaruustamisest veel küllalt tihed. Merindus jääb üsna eesialanes ja on kõigiti tähelepanu väärt ja tarvilik; siingi aitaks tuua parem kanaldus paljudele.

20.

Tööstuse alade arendamine.

Majapidamise organiseerimisel tuleb eriti rõhku panna tööstuse alade arendamise peale, tagasi loodes rahvusliku mittekoostööga. Esimeste liiki kuuluvad sarnased ettevõtted, kus kapital kergelt ringi käib, tööjõud kergelt tarb, andes suuri ülejääke, nagu näiteks tarvitamine põllumajanduses.

Ebatööstuse vahendite hulgas väärib eriti tähelepanu ehitiste küsimus, millega me talundit üle koormatud, mis ka ebapiisavalt, alles mõttes, et alles laiali pillatud, hulga tööjõudu raiskavad, mis ka suuri paranduskulusid nõuavad (katused). Peab alati silmas pidama, et ehitised ei tee mudagi sine, vaid nõuavad ainult mureid.

21.

Tööjõu kasutamine.

Töökulu on tähtsam osa tootmiskulust, moodustades 51% viimast. Töökulul on talus erilise tähtsus. Kui vähendada töökulu, sellega vähendame tootmist ja on kahjulik.

Siin võib kõne alla tulla tööjõu parem kasutamine, tööpäeva kohta suurem produktiivsus aitab tootmist tõsta ning sellega samavert suurendada, mis töökulu, jääb samaks.

- 1) Tööjõu konkurentsivõime võimaldavad kohalt koolitavate siseteadmine, võttes sinna taimi, mis annavad palju saaduseid tööjõu ühikute kohta. Võrre tuleks kultuurirajamaa, põllukultuur ja kartul võtta järele ja teha asuade.
- 2) Kaasatööstamine andmed näitavad, et talundid, mille üsna madalad majapidamisest eemal on ebatõhusad.

Tuleks kaugel olevate heinamaa-tilade likvideerimine.

3. Tööstuse tõstmise paremate töö meetodide kasutamise teel ja tööratsionaliseerimine põllumajanduses on vähendatud tootlikkuse tõstmiseks, kulu konkurentsivõime, loodusjõudude reguleerimise rakenduseks jne.

Olgu neist vaid mõned näited;

juurviljakasvatamise viisid (kasvatamisviisid, viisid j.n.e),
 kindlusele tellida aia (sõna), et hobuse tööjõud saaks kõige
 produktiivsemalt kasutada, sõnnikavedu (palju inimesi peale
 tõstma, palju hobuseid vedama, palju laotajaid j.n.e.)

Hobuse tööjõu alal võib üks inimene töötamise juures
 edukalt tarvitada 1-2 hobuse asemel 3-4 hobust (äistamise,
 vedutamisel j.n.e.)

Samaaegsed väikesed probleemid on tugev hulk, kuid põllumehe
 seisukohalt on need sageolusti väga olulised ja aitavad töökuu
 nõuet hoida.

4. Ostasukohtade tööjõu ühtlustamine ja majapidamiste kaval-
 dus vastavalt tööjõu hulgale.

Juurvili, kartul ja talivilid aitab tööjõudu ühtlustada. Ka
 ühed suurvili sordid on varasemad - see jälle aitab tööjõudu
 ühtlustada. Linnakarvatus aitab palju talve ja suve tööd ühtlustada.
 Nõnda vastavate taimede valikuga, saab tööaega ostasukohtaselt
 kasutada.

Väikestes majapidamistes, kus tööjõudu vähe on, saab rohkem
 tööjõudu nõudvate taimedega (kartul, juurviljad, aiataimed), tööjõudu
 ostasukohtaselt ära kasutada. Suurtes talumajades, väheste töö-
 jõuga, on soodsamad kõrge tootlusega tööeksistentsid
 pindalad (hein ja karjamaad).

Nende alinõude vabal, nimelt tööjõu kokkuvõttevise ja ühtlusta-
 mise säästmisega, loome tul, vähendamine väljaminekut, ja
 loome uusi tootmise vahendeid, mis aitavad talumajapidamiste
 tasuvust tõsta. Siia kuuluvad uute maade, eriti rohumaade ära-
 kasutamine, kultuurikohade rajamine, maade kivistamine jne.

22.

Kapitali tasuvus.

Alati tuleb kapitali kasutamiseks väga otsida miinimum, kui
 kapitali kõige enam vaja - seal on see kõige tasuvam.

Miinimumi kohad on need, mis teiste paremate vahendite kasutuskohad.
 Iga majapidamises võib sarnast nõrka kohta leida. Ta on kui madaal-
 kiviteel, mis koorma suure määral, põllumajanduses tasuvuse suurendamiseks.
 Väiters on põld verine, muude võik tingimused head, tuleb kivistada alati jne.

Segamajapidamised on asutanud meil muutlukuolises olukorras kõige kindlamateris. Suur osa talundeid on meil puudulikult korraldatud, ei aseta käini tootmisalade taravustele. Meil hüpatakse liigsagedasti ühelt tootmisalalt teisele või püütakse üht kum rohkem ärgustada kui teist. Kui juhtub: minnakse müügis teravilja kasvatama - kari jääb nälga, rohutakse karjapidamist - pole leivavilja müüa, hakatakse nisu kasvatama - lina kaob ära jne.

Hindlaks kujunenud segamajapidamised erinevad teistest juba kõrgema maaviljakasvatuse poolest, mis võimaldab müllatase karjapõõtade (hein, ruuroili, kartul) pindala kõrgel tootlusele veel teiditeraviljaid ja lina. Kari algu parajalt nii suur, et seda suudetakse tugevalt sööta, ning püüakse kiirele rajada ka seakarvatus. Tume olukorrad muutes tuleb mõõdukalt arendada üht ja piirata teist, ilma et neist kumdest ükski kahjust kaoks.

Jamased segamajapidamised annavad suurema taravuse praegustes muutlukuolises majanduslikus olukorras. Kui me võtame ühe ^{ühik} ühikuna vaatluse alla, kas või püüa karja taravuse. Siis oli see 1932/33 p.a. Põllutöökaja Raamatupidamistalituse andmeil järgmine. Põllumees oleks pidanud jät püüa kg. saama 2,69 sent ehk 54,7% rohkem (s.o $4,8 + 2,7 = 7,5$ ml), siis oleks saadud tootmisse investeeritud kapitali kui ka tehtud töö eest normaaltasu.

Hindade tõusuga nüüd loodetakse püüa karja taravus on paranenud. Teiselt poolt tänavane söötade ineholus tuleb söödad kallimaks ja see nõuab uusi pingutusi püüa karja tootangu säilitamisel.

Sellest näeme, kui mõni kum ajutiselt ebatarvaks muutub, et olukorras muutudes muutub see jälle tarvaks.

Koostöös võib öelda, et talu peab korraldatud olema nõnda, et ta võiks kiirelt muutlukuolises olukorras kohaneb ja soodsa- maid turukonjunktüre ilma valeteele sattumata ära kasutada, sarnane talu on (antud) olemas olevail olukorras kõige tarvavam.

Auhinnatöö
392553

2